

ΠΑΤΜΟΣ

Τὸ μικρὸ νησί τῆς Πάτμου δὲν προσελκύει σήμερα πολλοὺς ταξειδιώτες καὶ ὅμως ἔχει καὶ αὐτό, ὅπως κάθε ἑλληνικὴ γῆ, τόσες ὁμορφιᾶς καὶ τόση ἱστορία. Ὅταν πλησιάξῃς ἔς τὴν Πάτμο, βλέπεις δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ νησιὰ καὶ ὠραῖα λιμανάκια καὶ ὅμως τὸ εὐλίμενο νησί δὲν ἔχει νὰ ἐξυπηρετήσῃ καμμιά μεγάλη ἐνδοχώρα. Κάτασπρα, σὰν σκεπασμένα ἀπὸ χιόνι φαίνονται ἀπὸ μακρὰ τὸ μοναστήρι καὶ τὰ χωριδάκια τοῦ νησιοῦ, γιατί κάθε Λαμπρὴ ὅλοι ἐκεῖ γαλατσώνουν, ἀσβεστῶνουν τὰ σπίτια των πέρα καὶ πέρα. Ἡ ὠραία αὐτὴ συνήθεια, πὺν ὑπάρχει καὶ σ' ἄλλα νησιὰ, καὶ μακάρι νὰ ξαπλωνότανε παντοῦ, δὲν προφυλάγει μόνο ἀπὸ πολλὰ μικρόβια ἀλλὰ καὶ ὀδηγεῖ ἔς τὴν καθαριότητά χωρὶς ἄλλες ἀστυνομικὲς διατάξεις.

Ἡ πρώτη λοιπὸν ἐντύπωσι εἶναι ἀληθινὰ ἐνθουσιαστικὴ· τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Πάτμου ἀγκαλιάζει τὴ νεώτερη μικρὴ πόλη, τὴν Σκάλα, ἐνῶ ἡ μεσαιωνικὴ, ἡ Χώρα εὐρίσκειται τριγύρω ἔς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐπάνω ἔς τὸ βουνό· εἰς τὰ παλιὰ χρόνια κοντὰ ἔς τὸ γιאלὸ δὲν ἦτο φρόνιμο νὰ κτίζουν σπίτια, γιατί ἡ πειρατεία δὲν ἀστελευότανε. Ἀπὸ τὸ μοναστήρι βλέπει κανεὶς μεγάλο μέρος τοῦ νησιοῦ μὲ τοὺς ἀτέλειωτες λοφοσειρὲς καὶ γραμμὲς τῶν παραλίων, μὲ τὴν ἀτέλειωτη ποικιλία τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Ἡ ποικιλία αὐτὴ θὰ ἦτο περισσότερη, ἂν τὸ νησί εἶχε πολλὰ δένδρα, ἐνῶ τώρα πὺν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Πάτμου

προτιμοῦν νὰ βασανίζονται ἔς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ὡς μετανάστες παρὰ νὰ φυτεύουν καρποφόρα δένδρα ἔς τὸ νησί τους, οἱ φαλακροὶ λόφοι παίρνουν μελαγχολικὴ ὄψιν ὡς νὰ παραπονοῦνται γιὰ τὴν ἐγκατάλειψίν τους ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ἀκόμη καὶ ἔς τὸ ἀτμόπλοιο ποῦ κάμνει τὴ γραμμὴ Πειραιῶς— Πάτμου συνάντησα τοὺς μετανάστες ποῦ πῆγαιναν ἔς τὸ νησί τους. Μὲ τὰ καλά τους ροῦχα, τὰ χρυσὰ δοντάκια, καλοθρεμμένοι, μὲ πολλὰ δολλάρια, προκαλοῦν τὴ ζήλεια τῶν νέων τοῦ τόπου, ποῦ ὑποφέρουν καὶ ὄνειρεύονται καὶ αὐτοὶ νὰ πᾶν μακριὰ καὶ νὰ πλουτίσουν. Δὲν ξέρω ἂν τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἢ κανένας σοφὸς ζαλίστηκε γιὰ νὰ εὖρη πόσοι ναυαγοῦν καὶ πόσοι προοδεύουν ἀπ' τοὺς μετανάστες· ἀλλὰ καὶ 50 % ἂν προοδεύουν, κάμνουν αὐτοὶ τόση ἐντύπωσι ὅταν γυρίσουν ἔς τὸν τόπο τους, ὥστε ὁ κόσμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ λογαριάσῃ τὰ πολλὰ καὶ τραγικὰ ναυάγια τῆς μεταναστεύσεως καὶ φαντάζεται πὼς φτάνει νὰ φύγῃς ἀπὸ τὸν τόπο τῶν πατέρων σου, ἀπὸ τὸ σπίτι σου γιὰ νὰ εὐτυχήσῃς. Καὶ ὅμως ἂν εἰς ἓνα χωριό, εἰς ἓνα περιορισμένο σημεῖο ἐξετάσῃς τὴν κατάστασι τῶν οἰκογενειῶν ποῦ ἔχουν μετανάστες, ὀλίγες θὰ ζηλέψῃς καὶ πολλὰς θὰ λυπηθῆς: χρήματα ἔχουν πολλὰς, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἔχασαν γιὰ πάντα τὰ παιδιὰ τους, ἐσκόρπισαν σὲ διάφορα μέρη, εἰς τὸ χωριὸ μένει ἴσως μιὰ ἔρημη μάνα ἢ τίποτε ὄρφανὰ καὶ τὸ σκόρπισμα αὐτό, ἢ καταστροφὴ τῆς οἰκογένειας θὰ ἔπρεπε νὰ λογαριάζεται, ὅταν μιλοῦμε γιὰ μετανάστευσι, ἐνῶ ἡμεῖς ὡς ἀληθινοὶ ἔμποροι μιλοῦμε μόνο γιὰ λεπτὰ. Ὅταν ὅμως πρόκειται γιὰ τὰ Δωδεκάνησα, πρέπει νὰ ἐξετάζουμε τὴ μετανάστευσι καὶ ἀπὸ ἄλλη ἄποψιν. Μᾶς συμφέρει νὰ μεταναστεύουν οἱ Ἕλληνες τῶν νησιῶν, νὰ ἀραιώνεται ὁ πληθυσμὸς; Φαίνεται ὅτι κανεὶς δὲν ζαλίσθηκε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, γιὰτὶ δὲν βλέπω κανένα μέτρο εὐνοϊκὸ γιὰ κείνους ποῦ δὲν πρέπει νὰ μεταναστεύσουν. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα βλέπω. Πέντε γυμνάσια ἰδρύσαμε ἔς τὰ Δωδεκάνησα, ποῦ δὲν ἔχουν τώρα πιά οὔτε ἑκατὸ χιλιάδες Ἕλληνες, ἐνῶ ξέρουμε ὅτι ὅσοι τελειώνουν τὰ Γυμνάσια θὰ φύγουν, δὲν ἠμποροῦν νὰ ζήσουν ἔς τὰ Δωδεκά-

νησα. Μὰ αὐτὸ λοιπὸν θέλουμε; Νὰ φύγουμε ἡμεῖς γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν οἱ Ἴταλοί; Τί χρειάζεται τὸ Γυμνάσιον τῆς Λέρου, ποῦ κοντὰ τῆς ἔχει δυὸ ἄλλα, τῆς Καλύμνου καὶ τῆς Κῶ; Καὶ σημειώσετε ὅτι τὴν Λέρο οἱ Ἴταλοὶ τὴν ὀχυρώνουν μὲ τέτοιο τρόπο ποῦ φανερώνει ὅτι δὲν θὰ φύγουν ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἄρχισαν μάλιστα νὰ ἐγκαθιστοῦν καὶ Ἴταλούς, ἐνῶ ἡμεῖς κοιτάζουμε πῶς θὰ φύγουμε! Καὶ πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῶν Δωδεκανήσων ὄλο ὀλιγοστεύει, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ πυκνωθῆ γιὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ τόπο γιὰ ἰταλικὴ ἐγκατάστασι.

Ἄπὸ τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος θέλω νὰ συστήσω εἰς τοὺς πατριώτες ποῦ διευθύνουν τὰ ζητήματα τῶν Δωδεκανήσων νὰ σκεφθοῦν ὅτι πρέπει νὰ λιγοστέψουν τὰ Γυμνάσια καὶ τὰ χρήματα ποῦ θὰ περισσεύσουν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν γιὰ τὴν ἐπιστημονικώτερη ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ζήσουν περισσότεροι Ἕλληνες ἐκεῖ κάτω. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐθνικὸ πρόβλημα, πῶς νὰ μὴ φύγουν οἱ Ἕλληνες, πῶς νὰ πυκνωθοῦν μάλιστα ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡ εὐλογημένη ὥρα τῆς ἐλευθερίας, ποῦ δὲν ἡμπορεῖ παρὰ νὰ ἔλθῃ. Ἡ ἰταλικὴ γεωπονικὴ ἐπιστῆμη ἀκμάζει καὶ θὰ ἡμποροῦσε πολλὰ νὰ κάμῃ γιὰ νὰ μορφώσῃ τοὺς Ἕλληνες γεωργοὺς τῶν Δωδεκανήσων. Ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ τὸ κάμῃ — ἀσήμαντα πράγματα κάμνει μόνον εἰς τὴν Ρόδον — διότι προτιμᾷ νὰ φύγουν οἱ Ἕλληνες καὶ ἡμεῖς βοηθοῦμε τοὺς σκοπούς τῆς! Ἄλλ' ἄς ἀφήσουμε αὐτὸ τὸ ζήτημα νὰ τὸ σκεφθοῦν οἱ «ἀρμόδιοι» καὶ ἄς ρίψουμε μιὰ ματιὰ ἔς τὴν ἱστορίαν τῆς Πάτμου.

Τὸ νησί ἔς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν δὲν εἶχε πολὺ πληθυσμὸν καὶ δὲν εἶχε καὶ πολλὴ σημασία. Πενιχρὰ εἶναι τὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου συνοικισμοῦ εἰς τὸν λόφο Κάστελλα κοντὰ εἰς τὴν σημερινὴ Σκάλα. Εἰς τὸν μεσαίωνα ἐρημώθηκε ἕξ αἰτίας τῆς πειρατείας ποῦ ἄρχισε ἀπὸ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ βασιάνιζε τὸ Αἰγαῖον, μὲ διάφορα διαλείμματα, ἕως τοὺς χρόνους τοῦ ἐλευθερωτοῦ Κανάρη! Δι' αὐτὸ καὶ ὁ μισάνθρωπος μοναχὸς ὄσιος Χριστόδουλος σὰν ἔφυγε ἀπὸ

τὴν Μικρὰ Ἀσία ἀπὸ φόβο τῶν Τούρκων ζήτησε καὶ πῆρε ἀπὸ τὸν βασιλέα Ἀλέξιο Κομνηνὸ τὸ 1088 μετὰ Χριστὸν τὸ ἔρημο νησί τῆς Πάτμου γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ ἐκεῖ. Τὸ μοναστήρι, ποῦ ἔκτισεν ὁ Χριστόδουλος, ἔγινεν αἰτία νὰ ξανακατοικηθῇ τὸ νησί. Οἱ τεχνίτες κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα ὀλίγοι γεωργοὶ καὶ ψαράδες καὶ πάντα πρόσφυγες ποῦ ἐρχόντουσαν ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία κατοίκησαν ἔς τὴν Πάτμο χωρὶς νὰ το φαντάζεται ἔς τὴν ἀρχὴν ὁ ἰδρυτὴς τοῦ μοναστηρίου.

Ἡ ἐκκλησία ποῦ ἔκτισεν ὁ ὅσιος Χριστόδουλος ἦτο πτωχικὴ χωρὶς ἰδιαίτερη ἀρχιτεκτονικὴ ἀξία. Γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ κελλιὰ κτίσθηκε δυνατὸ τεῖχος γιὰ νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τοὺς πειρατὲς ἀκόμη φαίνεται ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν ἐξώπορτα ὁ **φονιάς**, ἀπὸ τὸν ὁποῖο χτυποῦσαν ἢ περέχυναν μὲ βραστὸ λάδι ἢ βραστὸ νερὸ ὅποιον ἐδοκίμαζε νὰ πλησιάσῃ ἔς τὴν σιδερένια πόρτα μὲ ληστικὸ σκοπὸ. Καὶ τέτοιοι φονιάδες σώζονται ἀκόμη καὶ σὲ ἔξοχικὰ σπῖτια τῆς Πάτμου. Τὸ τεῖχος προφύλαγε πράγματι τὸ μοναστήρι ἀπὸ τὴν ληλασία καὶ ἔτσι σωθῆκανε καὶ πολλὰ κειμήλια βυζαντινὰ καὶ ὑστερινὰ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Ἡ παλαιότερη εἰκόνα φαίνεται ὅτι εἶναι βυζαντινὴ ἀγιογραφία τοῦ ἐπωνύμου τοῦ μοναστηρίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, χρονολογημένεσ ὅμως εἰκόνας ἢ μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ζωγράφων δὲν ὑπάρχουν δυστυχῶς ἔς τὴν Πάτμο· μόνον μιὰ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «**χειρ Ἀνδρέου Ριζου**». Ἀπὸ τὰ παλαιότερα οἰκοδομικὰ στοιχεῖα ἀναφέρω τὰ τρίλοβα ἢ τρίθυρα (ἢ καὶ δίλοβα) μικρὰ κωδωνοστάσια, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι συνηθισμένα, καὶ τοῖς καμάραις ποῦ χρησιμεύουν νὰ συνδέσουν καὶ στηρίζουν τοίχους χωρὶς νὰ φέρουν βάρος.

Τὰ πολυτιμότερα κειμήλια τῆς Πάτμου εἶναι τὰ χειρόγραφα τῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν κατάλογο ποῦ ἔκαμεν ἕνας εὐσυνείδητος καὶ πολῦτιμος ἐρευνητὴς, ὁ Ἰωάννης Σακελιῶν. Πλὴν τῶν χειρογράφων ἔχει καὶ καλὴ βιβλιοθήκη μὲ σπάνια βιβλία τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, τὰ ὁποῖα ὅμως εἶναι ἀτακτοποιήτα.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἡ πατριαρχικὴ βακτηρία σημειώνω τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν:

Βακτηρία, φέρομαι πατριαρχικῇ χειρὶ,
Διονυσίου Βυζαντίου οἰκουμενικὸν ἀγλαΐζοντος θρόνον
 ἔτος αχρζ' (1677) Ἀπὶλλ. Θ' Ἰνδικτ. ιε'.

Τὸ τεῖχος λοιπὸν τοῦ μοναστηριοῦ ἔσωσε πολλὰ πράγματα, ἐνῶς ἡ πειρατεία τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν πειρατῶν λήστυε τὸ νησί ὅπως ἤμποροῦσε. Ἀναφέρω ἓνα σημείωμα ἀπὸ τὴν Πατριαρχικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σακελλίωνος γιὰ τὴν πειρατεία τοῦ μεγάλου Μοροζίνη τοῦ «Πελοποννησιακοῦ» καὶ ἀπ' αὐτὸ ἤμποροῦμε νὰ καταλάβουμε τί ὑπέφερε τὸ νησί ἀπὸ τοὺς κάθε λογῆς ἐπιδρομεῖς, Τούρκους καὶ Χριστιανούς. Τὸ σημείωμα λέγει:

«αχρθ' (1659) Ἰουνίου ἡ ἤλθεν τοῦ Βενεζάνου ἡ ἀρμάδα καὶ γιαγούμισεν τὴν Πάτινον ἡμέρα Σαββάτο καὶ ἦτον γενεράλις ὁ Φραζέσκο Μοροζίνης ὁ Σγαρδέλλις καὶ ἀναθεμά τον».

Τὸ μοναστήρι τῆς Πάτιμου μὲ τὴν βιβλιοθήκην του βοήθησε νὰ μορφωθοῦν πολλοὶ μοναχοὶ ποὺ ἔγιναν ἔπειτα δασκάλοι ἢ ἐπίσκοποι. Βοήθησε ἀκόμη καὶ σχολεῖο λαϊκὸ κοντὰ του, τὴν περίφημη «Πατριαρχικὴ» σχολή, ποὺ ὑπερέτησε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἔς τὴ σκοτεινὴ ἐποχὴ τῆς δουλείας. Πρῶτος ὁ μεγαλόκαρδος **Μανωλάκης ὁ Καστοριανὸς** ἔκτισε τὸν δέκατο ἑβδόμο αἰῶνα σχολεῖο κοντὰ εἰς τὸ μοναστήρι ἐκεῖ ποὺ κατὰ τὴν παράδοσιν εἶναι τὸ σπήλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἀλλὰ τὸ σχολεῖο αὐτὸ ἔγινε μέγαλον καὶ τρανὸν ὅταν τὸ πῆρε μετὰ τὸ 1700 ἓνας ἐθνικὸς δάσκαλος, ὁ **Μανάριος Καλογεράς** τὸ μικρὸν νησί τῆς Πάτιμου προσεῖλκε τότε Ἑλληνόπουλα ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἦτο ἐκπαιδευτικὸν κέντρο. Ἐνα αἰῶνα λειτούργησε ἡ σχολὴ καὶ μόρφωσε πλῆθος χρησίμων Ἑλλήνων.

Εἰς τὸ μοναστήρι καὶ τὴν Πατριαρχικὴν δὲν χρεωστᾶ μόνον ἡ Πάτιμος τοὺς λογίους ποὺ εἶχε τότε ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος μέγαλη χάρι γιὰ τὴν μᾶς ἔδωκε μερικὲς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερες φυσιογνωμίας τῆς Ἐπαναστάσεως. Ο

Ἐμμανὴλ Σάνθος εἶναι ὁ κυριώτερος πρωτεργάτης τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὁ δὲ Πάτριος ἐπίσης Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας **Θεόφιλος** ἀπ' τοῖς πειρὸς εὐγενικὲς καὶ ἀθόρυβες καὶ ἐνεργητικὲς προσωπικότητες τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποχῆς· αὐτὸς εὐλόγησε τὴν ἑλληνικὴ σημαία κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως τὴν 12 Ἀπριλίου 1821 εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς **Ἁγιά-Λεβιάς** (Ἁγίας Θεοκτίστης τῆς Λεσβίας) τῆς Πάτμου καὶ ἔτρεξεν ἀργότερα εἰς Λευκὴν κοντὰ εἰς τὴν Σάμο νὰ συμβιβάσῃ τοὺς μαλωμένους ἀρχηγοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ μὲν κάθε τρόπο, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἀγωνίσθηκε διὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ ἔχασε γι' αὐτὸ καὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον του. Τὴν μεγάλην ἐργασίαν τοῦ Θεοφίλου καὶ τοὺς ἀγῶνας τῆς Πάτμου γιὰ τὴν Ἐπανάστασιν μᾶς τοὺς ἔκαμε τελευταῖα πιὸ γνωστοὺς ὁ γνωστὸς λόγιος **Μιχαήλ Μαλανδράκης** εἰς τὸ βιβλίον του «Συμπληρωματικαὶ σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» (1929). Ὁ κ. Μαλανδράκης μὲ ὅλην τὴν προχωρημένην ἡλικίαν του ἐργάζεται ἀκόμη μὲ πολλὴν διάθεσιν καὶ θὰ μᾶς κάμῃ γνωστὸς καὶ ἄλλες ἀγνωστες εἰδήσεις τῆς προεπαναστατικῆς ἐποχῆς τῆς Πάτμου, πὺν εἶναι νὰ ποῦμε ἢ μεγάλην ἐποχὴν τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος γνωστὸς λόγιος ἐργάζεται σήμερον εἰς τὴν Πάτμον, ὁ μοναχὸς Γεράσιμος Σμυρνάκης, ἄλλοτε ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος μελέτησε σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ νησιὸν καὶ ἔγραψε λεπτομερέστατην ἱστορίαν πὺν εὐχόμεθα νὰ ἴδοῦμε γρήγορα, τοῦλάχιστον εἰς τὰ γενικώτερα συμπεράσματά της.

Εἶπαμε πὺς τὸ μοναστήριον ἔγινε αἰτία νὰ κατοικηθῇ τὸ νησιὸν καὶ αὐτὸ πάλιν βοήθησε νὰ γίνῃ καὶ τὸ σχολεῖον κοντὰ εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως, πὺν ἔδωκε καὶ τοὺς μεγάλους Πατρίους, τὸν Σάνθον καὶ τὸν Θεόφιλον. Εἰς τὸ μοναστήριον κατ' ἀρχὰς ἀνῆκε ὅλον τὸ νησιὸν καὶ σιγὰ-σιγὰ ἀγόραζαν ἢ νοίκιαζαν χωράφια οἱ γεωργοί. Τὸ 1720 ἔγινε μιὰ συμφωνία μεταξὺ τῶν κατοίκων καὶ τοῦ μοναστηριοῦ καὶ σύμφωνα μ' αὐτὴν ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ νησιοῦ δόθηκε ὡς τοὺς κατοίκους, ἐνῶ τ' ἄλλο ἔμεινε ὡς τὸ μονα-

στήρι και τὸ νοικιάζει εἰς γεωργοὺς ἢ βοσκούς. Καταχωρίζω αὐτὴ τὴν συμφωνία μετὰ τὴν ὀρθογραφία τῆς γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ Ἡμερολογίου τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος.

1720 ἐν μηνί Ἰουλίῳ 25 ἐν νήσῳ Πάτμῳ.

Ἔστωντας και νὰ ἔτρεξεν κάποια διαφωνία ἀναμεταξὺ τῶν πατέρων τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου και τῶν προεστῶν και ἐπιλείπων οἰκοκυρῶν τῶν κατοικούντων ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ διὰ τὰ ὅρια τῶν τόπων ὅπου κυριεῦει τὸ αὐτὸ μοναστήριον και ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Χώρας, τόσον διὰ τὰ χωράφια ὅπου γεωργοῦνται ὡσάν και διὰ τὰ βουνά και ἄλλους τόπους ἀκαρπους, ὅπου περιέχονται εἰς τὸ αὐτὸ νησίον, ποῖα νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ μοναστηρίου και ποῖα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Χώρας διὰ τοῦτο εἰς φανέρωσιν τῆς ἀληθείας και διὰ νὰ λειψῇ κάθε λοῆς σκάνδαλον ἀναμεταξὺ τοῦ μοναστηρίου και τῆς Χώρας κάμνουσι τὸ παρὸν νωταρικὸν γράμμα μετὰ τὸ ὁποῖον ξεκαθαρίζουν πῶς καθὼς εὐρίσκετο ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου διὰ προστάγματος τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἔγινε ταχύρι ὁ τόπος και ἔμεινε μερισμένος ἤγουν εὐγάλλοντας τὰ κηπάρια και τὰ χωράφια και ὅτι ἄλλο ἔχουσι ξεχωριστὰ οἱ οἰκοκυροὶ και φαίνεται εἰς καθένα ὁ οἰκοκύρης ὄλον τὸ νότιον μέρος τοῦ νησίου ἤγουν ἀπὸ τὸ Κακουδι και ἐδῶ νὰ γρικᾶται τοῦ μοναστηρίου χωράφια, βουνά, μανδρότοποι, βοσκίσματα και ὅτι ἄλλο εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν του καθὼς και πρῶτον τὸ εἶχασιν ἀπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ Κακουδίου ὄλον τὸ βόρειον μέρος τοῦ νησίου καθὼς εὐρίσκεται, χωράφια, ἀμπέλια, βουνά, μανδρότοποι και ὄλον τὸ ἐναπολειφθὲν νὰ γρικᾶται και νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Χώρας ὥστε ὅπου ὁ αὐτὸς ὁ τόπος τοῦ Κακουδίου νὰ γρικᾶται τὸ σύνορον τοῦ ἑνὸς και ἄλλου τόπου δίχως πλέον νὰ ἡμπορῇ νὰ εἶναι κανένα σκάνδαλον ἢ καμία διαφωνία ἀναμεταξὺ τοῦ μοναστηρίου και τῆς Χώρας, ἀλλὰ νὰ περνοῦσιν ὁμοφώνως καθὼς και πρῶτον μετὰ ἀγάπην δίχως νὰ ἡμπορῇ τὸ ἓνα μέρος νὰ ἐνοχλήσῃ τὸ ἄλλο και νὰ μένει ἐλευθέρως εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ κάθε μέρους τὸ διωρισμένον μέρος· βάλλοντες ἀμφοτέρω τὰ μέρη μάρτυρα ἐγγυητὴν και μεσίτην τὸν ἐνδοξον ἀπόστολον και Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην τὸν Θεολόγον τὸν προστάτην και ὑπερασπιστὴν τοῦ αὐτοῦ νησιοῦ τῆς Πάτμου και ὅστις εὐρεθῇ ἐκκλησιαστικὸς ἢ κοσμικὸς ἐναντίως εἰς καιρὸν κανένα νὰ εἶναι ἀναθεματισμένος και νὰ ἔχη τὴν κατάραν τοῦ αὐτοῦ ἐνδόξου Εὐαγγελιστοῦ, διὰ πρεσβειῶν τοῦ ὁποῖου Κύριος ὁ Θεὸς νὰ διαφυλάττῃ τὸ νησίον μας ἀνενόχλητον και ἀτρωτον παντὸς κακοῦ.

(ἀκολουθοῦν ὑπογραφαὶ τῶν κατοίκων).

Καὶ εἰς τὴν νεώτερον ἐποχὴν, ὕστερα δηλ. ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασι τὸ μοναστήρι βοηθᾷ τῇ σχολῇ τοῦ νησιοῦ καὶ τὰ ἄλλα τοῦ ἰδρύματα (τὸ νησί ἔχει κοινὸν φαρμακεῖο καὶ δίδει φάρμακα δωρεὰν εἰς τὸν κόσμον, πληρῶνει δὲ καὶ δυὸ γιαιτροὺς διὰ τὰ περιποιῶνται δωρεὰν τοὺς ἀρρώστους!). Ὑστερα ἀπὸ τέτοια ἱστορία καὶ φιλανθρωπία νομίζω ὅτι ἢμπορεῖ τὸ μοναστήρι καὶ κάτι ἀκόμη νὰ προσθέσῃ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ νησιοῦ καὶ ἄς μου ἐπιτραπῇ νὰ το σημειώσω. Καθὼς εἶπα ἄνωτέρω τὰ Δωδεκάνησα ἔχουν τὰ σχολειά τους, ἔχουν ἀκόμη καὶ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα ἀξιόλογα καὶ τώρα μένει μόνο τὸ ζήτημα τὸ γεωργικόν, τὸ ὁποῖον θὰ βοηθήσῃ νὰ μὴν ἀραιώνεται ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, ἀλλὰ νὰ μένῃ καὶ νὰ ζῆ καλύτερα εἰς τὸν τόπον του. Πρέπει ἕνας καλὸς γεωπόνος νὰ μελετήσῃ τί μπορεῖ τὸ νησί νὰ καλλιεργήσῃ καλύτερα καὶ εὐκολώτερα καὶ κατόπιν ἕνα-δυὸ νέοι πρακτικώτερα μορφωμένοι νὰ ἐφαρμόσουν τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα. Τὸ ἴδιο θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ δι' ὅλα τὰ Δωδεκάνησα. Αὐτὰ δὲν εἶναι πολὺ δύσκολα οὔτε γιὰ τὸ μοναστήρι οὔτε γιὰ τοὺς κατοίκους του. Ἄς τα σκεφθοῦν καὶ θὰ πεισθοῦν ὅτι τὰ γράφει ἄνθρωπος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

Κ. ΑΜΑΝΤΟΣ

